

CAP. VIII.

Neagoe-Vodă ca scriitor.

Dar și altfel Domnia de nouă ani a întemeietorului, înviitorului și dăruitorului atâtor biserici și mănăstiri e strâns legată de înaintarea Bisericii noastre, cu arta, literatura și cultura pe care le aducea în chip firesc după sine. Neagoe-Vodă, al patrulea Basarab, a fost și cel d'întâiu scriitor bisericesc ridicat din mijlocul Românilor.

Până la el niciunul din Domni nu avuse o creștere deosebită. Deși obârșia lui domnească a trebuit să fie ascunsă, — odată chiar, într'un ceas de primejdie, el trebui să-și aducă jurători pentru a dovedi astfel, după datina de drept a țerii, că n'are sânge domnesc în vinele sale, — Neagoe, ca nepot al Craioveștilor iubitori de învățătură, a căpătat în tinereța lui cunoștințe de limba și de literatura slavonă. Trebuie să se creadă că el va fi stat între călugării cărturari dela Bistrița, și poate că gândul unchilor săi eră să facă din acest fiu din flori al lui Basarab-cel-Tânăr cu sora

¹ *Ibid.*, p. 359.

² Cf. și Bogdan, *Documente și regeste*, p. 308, no 27. Dar v. mai departe.

³ V. Stinghe, *Istoria besearicei Șcheailor*, p. 1.

lor un călugăr, mai ferit de cercetările și prigonirea dușmanilor; în adevăr, el nu iese la iveală decât supt Vlăduță, și încă abia în rangul unui Comis¹, și nu în zădar i s'a dat grija de a fi spre ajutor lui Nifon. Astfel Neagoe ajunsese a ști pe deplin toată Scriptura, unele Tâlcuri ale ei, unele compilații religioase și vre-un cronograf, în care se cuprindeă istoria omenirii păgâne și creștine supt rubrice din Biblie și din istoria Romanilor, Bizantinilor și a Țarilor slavi; se poate chiar ca în cetirile lui să li dat de vre-un tratat de tactică din acelea pe care, printr'o serie de copii și prelucrări, ni le-a lăsat Bizanțul.

După moartea mamei sale, Neaga, după a fiilor săi Petru și Ioan, când domnescul părinte văzù că moștenirea lui se sprijină numai asupra lui Teodosie, simțind, pentru el însuși, nevoie de îmbărbătare și nevoie de învățătură pentru un copil fraged, pe care simția că va trebui să-l lase curând în luptă cu furtunile strașnice ale urilor politice,—Neagoe se hotărâ a urmâ după pilda vechilor Împărați bizantini, a căror cunună de aur și-o puneă pe cap în zugrăveala ctitoriilor sale, și a dà coconului Teodosie sfaturi de cărmuire. Pe lângă extrase din cărțile mai cunoscute ale literaturii sfinte sau de cuprins bisericesc, Scriptura, «Dioptra», pe lângă tratate de știință naivă ca «Fisiologul», pe lângă o prescurtare a poveștii moralizatoare despre Varlaam și Ioasaf, pe lângă tânguiri pentru pierderea maicii sale și a tânărului Voevod Petru, Neagoe dă și o sumă de știri asupra vieții contemporane, cu pribegiile, cu luptele, cu soliile, cu puțina glorie scump cumpărată și multele nevoi ce cădeau din bielsug, și loviau adesea mai greu capetele cele mai înalte².

¹ *Studii și doc.*, VI, p. 592.

² Cf. capitolul care-l privește în *Ist. lit. rel.* și observațiile d-lui Romansky, în tesa sa citată. D. Romansky a înlăturat ciudata idee a eruditului grec Rouso (d. Rouso răspunde însă în *Converbirile literare* pe 1908) de a face din «Învățăturile» lui Neagoe oșera unui